

Ballota nigra L. [1753, Sp. Pl. : 582] $2n=22$

NOMS POPULARS

- Alemanys:** Schwarznessel
Anglès: Black horehound
Àrab: دانة سوداء / الفراسيون الأسود
Castellà: marrubio negro
Català: malrubí negre, malrubí fètid
Eslovè: Črna lahkotnica
Estonià: Must karunõges
Finlandès: Porro
Francès: Ballote fétide
Gaèlic: Grafán dubh
Galès: Marddanhadlen ddu
Grec: Φυτίλακι
Hebreu: גלונית מבראשה
Holandès: Stinkende ballotenol
Hongarès: Fekete peszterce
Italià: marrubio selvatico, cimiciotta comune
Norueg: Hunderot
Persa/Farsi: بالتا نیگرا
Polonès: Mierznica czarna
Portuguès: Balota, erva-das-lampoarinas, erva-dos-pavios, marroio-negro
Rus: Белокудренник чёрный
Turc: Yalancı ısırgan
Txec: Měrnice černá
Ucraïnès: М'яточник чорний

DESCRIPCIÓ BOTÀNICA

Dins les labiades el gènere *Ballota* es distingeix per tenir les flors la corol·la bilabiada, els estams exerts aproximats i nparal·lels sota el llavi superior de la corol·la, amb l'apex dels filaments estaminals no apiculat, i apex de l'aqueni arrodonit i fulles florals com les altres. Les plantes del gènere són herbàcies o sufruticoses perennes, amb fulles ovades una mica dentades i hirsutes, amb la inflorescència en verticil·lastres densos, amb bràctees similars a les fulles i bractèoles sublinears; calze amb 10 nervis, tubular ample hirsuts. Corol·la amb el llavi superior força dret una mica còncau, escotat i l'inferior amb 3 lòbuls, el central major i escotat, tots perpendiculars al tub. Estams 4, exerts, els inferiors més llargs, amb anteres de teques separades obrint-se longitudinalment. Estigma bifid de rames iguals. Núcules ovoides o trigones llises o alveolades.

***Ballota nigra* L.**

Planta herbàcia de 40 a 80 cm d'alçària, amb rames dretes, tota ella de color verd fosc grisós i amb olor fètida desagradable; amb fulles ovals peciolades de làmina arrugada, aguda, crenada, poc rígida; flors sèssils en glomèruls unilaterals, pedunculats a l'aixella de les fulles superiors; bractèoles toves, verdes, hirsutes; calze pubescent, campanulat, amb 10 nervis sobresortints i 5 dents curtes truncades arrodonides però brusquement mucronades, sense ser la punta espinosa; corol·la vermellova rosada, pubescent al llavi superior, crenada; i amb el llavi inferior amb lòbuls obtusos. Tiges amb cantells engruixits pilosos amb pèls simples retrorsos i glàndules esfèroidals de 100 micres de diàmetre, groghues. Fulles de 1.5-11.5 x 1.1-6.4 cm, amb peciol de 0.3-0.5 cm. Verticil·lastres de 2.5-3 cm amb 4-48 flors. Bractèoles de 5-8 mm, linears nombroses, ciliades, persistents, arquejades. Calze de 8.5-11 mm, regular, amb tub cilíndric amb 10 nervis hirsuts i amb algunes glàndules esfèroidals grogues i amb tricomes glandulars; amb 5 dents de 1.5-3 mm triangulars o arrodonits amb un mucró espinós de 0.5-1 mm de color de palla. Corol·la de 13.5-15 mm, de color crema amb taques rosades, amb llavo superior de 4.5-5 mm de color crema, dret i una mica còncau, fimbriat, a vegades bifid, molt hirsut per sobre amb tricomes simples i tricomes estrellats; i llavi inferior de fins a 6 mm, amb lòbul mitjà emarginat o bilobulat i els laterals menors. Núcules de 2-2.5 x 1-1.4 mm, ovoides, entre aplanades i trígones, llises, brillants de color castany fosc.

Es fa a tota la península però escasseja a Andalusia (llevat a a Granada). A Catalunya dispersa arreu llevat de a l'estatge alpí i subalpí. Sempre en terres remogudes amb saó més o menys ombrivols.

- subsp. ***meridionalis*** (Béguinot) Béguino [= ***B. alba*** L.] [***B. foetida*** Lam.]. És la corrent a Catalunya.
- subsp. ***uncinata*** (Béguinot) Patzak – fulles molt peludes, dents del calze poc diferenciats acabant en un mucró uncinat i calze amb petits tricomes glandulars i més al marge. De ses Illes Balears i meitat SE de la península hispànica i zona central de Portugal.
- subsp. ***nigra*** [= ***ruderalis*** Swartz in Palmstr.][= ***vulgaris*** Hoffmanns. & Link]. Dents del calze molt desenvolupades. Es troba a Portugal i Extremadura.

ESPÈCIES SIMILARS

Ballota frutescens (L.) J. Woods [= ***B. spinosa*** Link]. Tija llenyosa, bràctees espinoses, blanques, glabres; calze amb 3-5 dents accessòries dins els sinus de les dents principals. Planta de 10-30 cm d'alçària frutescent ramificada; fulles toves amplament oval romboidals, obtuses, verdes a ambdues cares, peludes amb 1-4 dents per costat, i peciol curt i pelut; flors unilaterals breument pedicel·lades, en grups de 1-3 a l'aixella de les fulles; bractèoles 2-3 de 5-10 mm, divaricades, espinoses, blanques i glabres a vegades també presents a l'aixella de les fulles estèrils. Calze tubulós, pelut, amb 10 nervis poc sobresortints i 5 dents amplament ovals atenuades brusquement en un mucró de 1-2 mm. Corol·la blanca amb tub subinclòs amb anell de pèls i llavi superior amb

Ballota frutescens

manyocs de pèls i l'inferior amb el lòbul mitjà oboval bilobat. Poc comuna las Alps Marítims i la Ligúria, a les roques ombrívols.

Ballota hirsuta

Ballota hirsuta Bentham [= ***Ballota mollissima*** Bentham]. Planta llenyosa a la base, una mica enfiladissa, làmina de la fulla de 1.5-4 cm; verticil·lastres densos; corol·la rosada de 14-16 mm, calze amb 10 dents poc regulars; fulles cordades suborbiculars. Comuna als llocs secs i assolellats nitròfils a ses Illes Balears (Eivissa) i a la meitat SE de la península hispànica. També a l'illa de Còrsega. Molt rara a les muntanyes de Barcelona (Montjuïc, Parc Güell). S'empra com analgèsica i febrífuga; i contra refredat, mal d'estómac i dolor de la regla.

PROPIETATS MEDICINALS DE *BALLOTA NIGRA*

- amargant (molt)
- analgèsica
- antiespasmòdica
- antihistamínica
- antihistèrica
- antioxidant
- antireumàtica
- depurativa
- detersiva
- diürètica
- emmenagoga
- estomacal
- febrífuga
- hipoglucemiant
- insulinogènica
- rebaixa el Yang
- reequilibrant nerviosa
- relaxant
- resolutiva
- sedant forta
- simpaticolítica
- sudorífica
- tònica uterina
- vermífuga

USOS MEDICINALS DE *BALLOTA NIGRA*

- *Alternaria solani* OE
- ansietat
- aterosclerosi
- *Botrytis cinerea* OE
- *Candida albicans*
- colesterol elevat
- condilomes
- conjuntivitis
- convulsions
- cucs intestinals
- diabetis
- dismenorrea
- disfàgia
- *Enterococcus faecalis*
- *Escherichia coli*
- espasmes arterials
- espasmes digestius
- espasmes esofàgics

- febre hepàtica
- febre nerviosa
- fòbies
- *Fusarium* OE
- gota
- incontinença d'orina
- insomni (+ marduix + flor de taronger)
- *Klebsiella pneumoniae*
- *Leishmania*
- mossegades de bestioles verinoses
- nafres ales cames
- nerviosisme
- neurastènia
- *Proteus mirabilis*
- reumatisme
- *Salmonella typhi*
- *Staphylococcus aureus*
- tinnitus
- tos ferina
- tos nerviosa
- vòmits nerviosos

PREPARATS

- Alcoholatur (1 planta tendra/5 alcohol de 60° amb taxa alimentària): 20 gotes para cada any d'edat del nen contra la tos ferina. Per adults 1-2 culleradetes de cafè al dia.
- Decocció: per a rentar úlceres.
- Infusió
- Tintura: 10.15 gotes 2-3 cops al diabetis

PRINCIPIS ACTIUS DE *BALLOTA NIGRA*

- 1-octèn-3-ol
- 7-alfa-acetoxi-marrubiïna
- 13-hidroxi-ballonigrinòlid
- àcid cafeic
- àcid cafeoil-màlic
- àcid clorogènic
- àcid (E)-cafeoil-L-màlic
- alfa-pinè
- alissonòsid
- angoròsid A
- apigenina
- arenariòsid
- ballinigrina
- ballotenol
- ballotetròsid [=3,4-dihidroxi-fenil]-2-etil[alfa-L-arabinopiranosil-(1-->2)-alfa-L-rhamnopiranosil-(1-->3)]-beta-D-apiofuranosil-(1-->6)-4-O- cafeoil-beta-D-glucopeiranòsid]
- ballotinona [=7-oxo-marrubiïna]
- beta-pinè
- cariofil·lè
- colina
- copaè
- delta-cadinè
- estachiosa
- forsitiòsid B
- germacrè D
- humulè
- lavandulifoliòsid
- linalool
- luteolina-7-glucosil-lactat
- luteolina-7-lactat
- marrubiïna
- oli essencial part aèria:
  - alfa-humulè
  - beta-cariofil·lè 20%
  - cariofil·lè-òxid 15%
  - (E)-fitol 57%
  - germacrè D 10-18%
  - (E)-cariofil·lè 5%
- oli essencial arrel
  - 2-netil-3-fenil-propanal 4%
  - borneol 7.5%
  - mirtenol 7%
  - p-cimèn-8-ol 4%
  - p-vinil-guaiacol 9%
  - pinocarvona 4%
  - trans-pinocarveol 5%
- orobancòsid
- pectina
- pre-leosibirina
- rafinosa
- sacarosa
- verbascosa
- verbascòsid
- vicenina I

BALLOTA NIGRA ssp. meridionalis

BALLOTA NIGRA ssp. nigra